

ŠOLSKI CENTER POSTOJNA

Korenine Ilirske Bistrice

Tekmovanje turistični vodnik

Avtorica: Kaja Vrh

Mentorica: Kajetana Tornič

Šolski center Postojna

Postojna, april 2025

KAZALO

UVOD	3
ZGODOVINA	4
ZANIMIVOSTI	5
AKTIVNOSTI.....	6
ODESKI.....	7
GRAD PREM	7
SPOMINSKA SOBA DRAGOTINA KETTEJA IN LJUDSKA ŠOLA	8
KINDLERJEV BOTANIČNI PARK.....	9
PARK NADE ŽAGAR	10
ČEVLJARSKA DELAVNICA LUDVIKA PERŠETA	11
HODNIKOV MLIN	12
ČEBELARSKI DOM ANTONA ŽNIDERŠIČA	13
SLAP SUŠEC	13
NAČRT POTI	14
ITINERAR	14
KALKULACIJA.....	14
VIRI IN LITERATURA	15

UVOD

Ilirska Bistrica je mesto na jugozahodu Slovenije, ob meji s Hrvaško. Leži na robu fosilnega plazu ob vznožju Snežnika ter nad izlivi potokov Bistrice, Molje in Pile v reko Reko. Mesto ima pomembno prometno lego med notranjostjo Slovenije in Jadransko obalo. Ilirska Bistrica spada pod Primorsko-notranjsko regijo z približno 4.300 prebivalci.

Občina Ilirska Bistrica je druga največja v Sloveniji (480 km²) in ima dobrih 13.000 prebivalcev. Poselitev je dokaj redka, občina pa obsega 64 naselij, med katerimi je največja Ilirska Bistrica z 4400 prebivalci. Naselja so povezana v 22 krajevnih skupnosti.

Kraj ima bogato zgodovino. Prve sledi naselbin segajo v prazgodovino, skozi zgodovino pa je bil pomembno prometno in vojaško središče. Poseben pomen je kraj dobil v času Ilirskih provinc, po katerih nosi tudi ime. V 20. stoletju je območje doživelo številne politične in družbene spremembe.

Ilirska Bistrica se danes ponaša z neokrnjeno naravo, kraškimi pojavi, gozdovi ter bližino Snežnika. Vse to ponuja možnosti za razvoj turizma in rekreacije. Gospodarstvo temelji na industriji, kmetijstvu ter vse bolj tudi na trajnostnem razvoju.

1.slika: Razglednica Ilirske Bistrice iz 1910

2.slika: Ilirska Bistrica na karti Slovenije

3.slika: Občine Ilirske Bistrice

ZGODOVINA

Kraj Bistrica se prvič omenja leta 1300, okoli leta 1830 pa se prvič pojavi pod imenom Ilirska Bistrica. V času Avstro-Ogrske je naselje spadalo pod deželo Kranjsko, meja z Istro pa je potekala po slemenu Brkinov. V kraju je delovalo okrajno sodišče z davkarijo. Leta 1864 je bila v Ilirski Bistrici ustanovljena Narodna čitalnica. Leta 1911 je kraj postal trg, kasneje leta 1952 pa je pridobil tudi uradne mestne pravice. Med obema svetovnjima vojnoma je bila Ilirske Bistrica pod Italijansko oblastjo.

Zaradi svoje lege je bilo območje mesta in občine Ilirska Bistrica pomembno že v predrimskem in rimskem obdobju, kasneje pa je njegova zgodovina postala še izrazitejša. To potrjujejo številne arheološke najdbe. Posebno velja izpostaviti velik fosilni plaz, ki ga je leta 2011 odkril in opisal geolog Ladislav Placer. Ta najdba danes velja za pomembno geološko in geomorfološko naravno dediščino svetovnega pomena.

Ilirska Bistrica ima tudi dolgo in bogato športno tradicijo, kar potrjujejo številna športna društva. Med najbolj priljubljenimi športi sta že dolgo časa nogomet in košarka. Današnji neverjeten dosežek v športu je, da so v šestdesetih letih prejšnjega stoletja eno sezono košarkaši Ilirske Bistrice igrali v prvi jugoslovanski košarkarski ligi. Med druge priljubljene športe sodijo tudi rokomet, balinanje in lokostrelstvo itd. Zelo poznana pa je Gorsko-hitrostna dirka na Šembije in odmevna vsakoletna prireditve v Il. Bistrici, saj privabi gledalce iz vse Slovenije pa tudi iz tujine.

4.slika: Razglednica iz Ilirske Bistrice (1907)

5.slika: Ilirska Bistrica leta 1900

6.slika: Življenje v Ilirski Bistrici (1905)

7. slika: Ilirska Bistrica leta 1962

ZANIMIVOSTI

1. *Ime z zgodovino*

Ilirska Bistrica je ena redkih krajev, ki ima v imenu *Ilirska*. Ta izvira iz časa Ilirskih provinc pod Napoleonovo oblastjo (1809-1813), čeprav je kraj to ime uradno dobil šele kasneje. Ime izraža pomembno zgodovinsko in politično posebnost tega območja, ki se je nahajalo na pomembnem stičišču med različnimi upravnimi in kulturnimi enotami.

2. *Gorska hitrostna dirka na Šembije*

Vsako leto v začetku septembra poteka adrenalinska avtomobilska dirka na Šembije, ki je del državnega in evropskega prvenstva. Dogodek privabi številne domačine pa tudi tujce, ki obdajo okolico dirkališča.

3. *Pust je pršu*

Tako se imenuje pustno dogajanje v Ilirski Bistrici. Sam običaj ima dolgo tradicijo in velja za eno najbolj pisanih ter priljubljenih prireditev v občini. Mestne ulice napolnijo pustne maske, vozovi in dobra volja. Osrednji del predstavlja **pustna povorka**, kjer sodelujejo društva, skupki vasi, vrtci in posamezniki z izvirnimi maskami in unikatnim videzom. Na pustni torek pa po stari navadi "pokopljejo pusta", s čimer se pustni čas zaključuje.

4. *Ulična pony dirka*

2023 je Ilirska Bistrica tik pred glavno dirko profesionalnih kolesarjev organizirana ulična pony dirka. Tekmovanje običajno vključuje različne kategorije, od rekreativnih do šaljivih, z namenom spodbujanja, druženja gibanja in dobre volje. V ospredju ni zmaga, temveč zabava, smeh in obujanje spominov.

8.slika: 30. Gorsko-hitrostna dirka Ilirska Bistrica

9.slika: Pust je pršu 2023 (Mad Max)

AKTIVNOSTI

1. Narava in aktivni oddih

Pohodništvo in kolesarjenje: Raziskujte Snežniško planoto, Brkine in dolino reke Reke. Območje je bogato z gozdovi, izviri, slapovi in jamami ter je del mreže Nature 2000.

Kolesarski poligon: Primeren za otroke in začetnike, omogoča varno učenje vožnje s kolesom.

Jahanje: Na lokaciji "Konji na bregu" lahko doživite stik s konji in naravo.

Ribolov: Reka Reka je priljubljena med ribiči, zlasti za lov postrvi.

2. Kulturna in zgodovinska doživetja

Grad Prem: Srednjeveški grad iz 12. stoletja, kjer lahko doživite "grajski pobeg" – interaktivno pustolovščino za vse generacije.

Staro mestno jedro Ilirske Bistrice: Sprehodite se po zgodovinskem središču mesta, ki je zraslo ob kraškem izviru Bistrica.

Etnološke posebnosti: Spoznajte tradicionalne pustne like, kot so škoromati in vrbišče šjme, ki so del kulturne dediščine.

3. Dogodki in prireditve

Pustna povorka "Pust je pršu": Vsakoletna tradicionalna povorka z značilnimi maskami in škoromati.

Koncerti in festivali: Mladinski klub Nade Žagar (MKNŽ) redno gosti glasbene dogodke različnih žanrov.

Sakralna glasba: Cikel koncertov sakralne glasbe, kot je "Milozvočje piščali in strun", poteka v lokalnih cerkvah.

Delavnice: Ljudska univerza Ilirska Bistrica organizira delavnice, kot je "Zdravilne rastline in pripravki", kjer se lahko naučite uporabe lokalnih zelišč.

4. Sprostitev in lokalni okusi

Maracana relax center, finska savna in gong kopeli v Seventh house, solni hram, itd. ponujajo razne **programe za sprostitvev** in izboljšanje počutja.

Kuharske delavnice: V lokalni restavraciji Erna lahko sodelujete v delavnicah priprave tradicionalnih jedi. Turistične kmetije pa ponujajo domače pridelke, tradicionalne jedi in možnost nastanitve v pristnem podeželskem okolju.

ODESKI

GRAD PREM

Grad Prem je slikovita srednjeveška utrdba, ki se dviga nad dolino reke Reke v vasi Prem pri Ilirski Bistrici. Zgrajen je bil konec 12. ali v začetku 13. stoletja, prvič pa se posredno omenja leta 1213. Po izročilu naj bi stal na mestu nekdanje rimske utrdbe Castra Prima, čeprav pisni viri in materialni ostanki o tem molčijo

Zgodovina in arhitektura

Grad je skozi stoletja zamenjal več lastnikov, med njimi devinske grofe, Walsseisove, Habsburžane in grofe Porcia. Po prvi svetovni vojni ga je kot letno rezidenco kupil tržaški zdravnik Bruno Zuccolin, ki ga je v celoti obnovil in vanj vnesel številne beneške elemente, ki jih lahko občudujemo še danes. Grad je obdan z visokim obzidjem, ki mu kraljuje okrogli stražni stolp.

Dogodki in doživetja

Danes je Grad Prem odprt za obiskovalce in ponuja raznolike kulturne ter izobraževalne vsebine. V mali muzejski sobi so predstavljena nekatera gradišča na ilirskobistriškem območju. Poleg tega grad gosti številne dogodke, kot so poletni koncerti, delavnice za otroke in odrasle ter srednjeveški dnevi z viteškimi turnirji in predstavami .

Poroke in posebne priložnosti

Grad Prem je priljubljena lokacija za poroke, saj ponuja romantično okolje s čudovitim razgledom na okoliško pokrajino. Poleg tega je v bližini cerkev sv. Helene, ki je prav tako priljubljena za poročne obrede.

Lokacija in obisk

Grad Prem se nahaja na slemenu nad reko Reko, na obrobju Brkinov. Za obiskovalce je dostopen z avtomobilom, parkirišče pa je na voljo v bližini gradu. Grad Prem je idealna destinacija za ljubitelje zgodovine, arhitekture in narave ter ponuja nepozabno doživetje za vse generacije.

10.slika: Grad prem

11. slika: interier gradu Prem

SPOMINSKA SOBA DRAGOTINA KETTEJA IN LJUDSKA ŠOLA

Na robu vasi Prem, tik pod cerkvijo sv. Helene, stoji nekdanja ljudska šola, ki je hkrati rojstna hiša pesnika slovenske moderne, Dragotina Ketteja (1876–1899). Stavba, zgrajena leta 1826, je bila druga najstarejša šola na Bistriškem in je danes preurejena v spominsko sobo ter muzej, posvečen pesnikovemu življenju in delu.

Ljudska šola in rojstna hiša

Leta 1871 je na Prem prišel učitelj Filip Kette s soprogo Ano Valenčič. V tej šoli se jima je leta 1876 rodil sin Dragotin. Čeprav je na Premu preživel le dve leti, se je tja kasneje vračal, saj je imel tam sorodnike po materini strani.

V pritličju stavbe je ohranjena črna kuhinja z odprtim ognjiščem, dnevni prostor in spalnica, ki prikazujejo življenje družine Kette v 19. stoletju.

Spominska soba in razstava

Leta 1968 je bila v spodnjem razredu nekdanje šole odprta spominska soba z razstavo "Ne bom se vdal: življenje Dragotina Ketteja". Razstava vključuje Kettejeva rokopise, pisma, osebne predmete ter klavir in sliko njegovega očeta z verzi pesmi "Oj plavaj, barčica moja"

Lokacija in obisk

Spominska soba se nahaja na naslovu Prem 83, 6255 Prem, Slovenija. Obisk spominske sobe Dragotina Ketteja ponuja vpogled v življenje enega najpomembnejših slovenskih pesnikov in predstavlja dragocen del kulturne dediščine Ilirske Bistrice.

12. slika: Kettejeva spominska soba

13. slika: Zunanost Kettejeve rojstne hiše

KINDLERJEV BOTANIČNI PARK

Kindlerjev botanični park v Ilirski Bistrici je čudovit mestni park, ki ponuja raznoliko floro, slikovite poti in sproščujoče okolje za obiskovalce vseh starosti.

Zgodovina in zasnova

Park je zasnoval gozdarski tehnik in krajinski arhitekt Viljem Kindler v 60. letih 20. stoletja. Na območju nekdanjega mestnega smetišča je ustvaril zeleno oazo, ki danes obsega približno 4 hektarje. Kindler je v parku zasadil 110 različnih rastlinskih vrst, vključno z 45 vrstami iglavcev in 65 vrstami listavcev, med katerimi so tudi eksotične rastline, ki so se kljub dvomom uspešno prilagodile lokalnemu podnebjju.

Naravne lepote in znamenitosti

Osrednji del parka krasí umetni ribnik z lesenimi mostički, skalnjakom in poleti cvetočimi belimi ter rožnatimi lokvanji. Ribnik je dom krapom in zlatim ribicam, ob njem pa se nahaja skalnjak z majhnimi slapovi, ki ustvarjajo prijetno vzdušje. Skozi severozahodni del parka tečeta reki Bistrica in Sušec, ki sta v preteklosti poganjali številne žage in mline v najstarejšem delu mesta, imenovanem Guranji kraj.

Družinam prijazno okolje

Park je priljubljen med družinami, saj ponuja otroška igrala, kot so gugalnice, tobogani in plezalne strukture, postavljene v senci dreves. Obiskovalci lahko uživajo v sprehodih po urejenih poteh, se sprostijo na klopcah ali se podučijo o rastlinah s pomočjo informativnih tabel, ki opisujejo različne drevesne vrste.

Lokacija in dostop

Kindlerjev botanični park se nahaja za občinsko stavbo na jugozahodnem robu Ilirske Bistrice. Do parka vodi več vhodov: nasproti hotela Lovec, med občinsko stavbo in sodiščem, s parkirišča pri Sokolskem domu ter s parkirišča trgovskega centra Mikoza.

Obisk skozi vse leto

Park je odprt skozi vse leto in ponuja različne izkušnje glede na letni čas. Spomladi cvetijo prve grmovnice, poleti park oživi z bujno vegetacijo, jeseni očara s pisanimi listi, pozimi pa s svojo tišino in zelenimi iglavci.

14.slika: Kindlerjev park

15. slika: Razglednica Kindlerjevega parka (1966)

PARK NADE ŽAGAR

Zgodovina in zasnova

Park je poimenovan po Nadi Žagar, narodni herojinji, ki je bila hči narodnega heroja Staneta Žagarja. Rojena je bila leta 1924, padla pa je leta 1944 kot sekretarka SKOJ-a tretje prekomorske udarne brigade v bojih za Knin. Danes vzhodni, športni del parka še vedno nosi njeno ime.

Športne in rekreativne površine

Park Nade Žagar je priljubljeno zbirališče za športne navdušence. V njem se nahaja mladinski športni park z različnimi igrišči, med katerimi izstopa prenovljeno košarkarsko igrišče.

Kulturni in družabni dogodki

Park je središče številnih kulturnih in družabnih dogodkov v Ilirski Bistrici. Vsako leto v novembru se v parku odvija Praznični sejem, ki vključuje otvoritev drsališča, prižig prazničnih lučk ter predstavitve in prodajo izdelkov lokalnih društev, podjetnikov in rokodelcev.

Poleg tega park gosti tudi dobrodelne prireditve, kot je bila na primer prireditev "Bistrca za Slovenijo" septembra 2023, kjer je sodelovalo več kot 160 organizacij iz občine Ilirska Bistrica, sosednjih občin in tudi Hrvaške. Dogodek je vključeval raznolike delavnice, kulinarčno ponudbo in bogat glasbeni program.

Lokacija

Park Nade Žagar se nahaja v središču Ilirske Bistrice, v neposredni bližini občinske stavbe. Njegova dostopnost in raznolika ponudba ga uvrščata med priljubljene destinacije za prebivalce in obiskovalce mesta.

16.slika: Košarkarsko igrišče v parku Nade Žagar

17.slika: spomenik Nade Žagar

18. slika: Vhod v park Nade Žagar

ČEVLJARSKA DELAVNICA LUDVIKA PERŠETA

Čevljarska delavnica Ludvika Peršeta v Ilirski Bistrici je etnološka zbirka, ki ohranja spomin na tradicionalno čevljarsko obrt in življenje enega najbolj znanih bistriških obrtnikov. Nahaja se v nekdanji brivnici na Trgu maršala Tita, znanem kot »Plac«, kjer danes deluje tudi turistično-informacijska točka.

O Ludviku Peršetu

Ludvik Perše se je pred drugo svetovno vojno izučil za čevljarja. Pri osemnajstih letih je bil mobiliziran v nemško vojsko in stacioniran v Italiji, kjer se je po kapitulaciji pridružil Prekomorskim brigadam. Leta 1945 je z brigado vkorakal v Ilirsko Bistrico, kjer je po vojni odprl čevljarsko delavnico. Leta 1954 je v Ljubljani opravil mojstrski izpit za čevljarja in svoje bogato znanje prenašal na vajence. V spomin na tega znanega obrtnika je danes v brivnici na Placu urejena info točka, v kateri je postavljena čevljarska delavnica Ludvika Peršeta.

Muzejska zbirka

V zbirki so razstavljeni originalni predmeti in orodja, ki jih je Ludvik Perše uporabljal pri svojem delu, kot so šivalni stroji, kopita, kladiva in drugi čevljarski pripomočki. Poleg tega so predstavljeni tudi osebni predmeti in drobcji iz njegovega življenja, ki obiskovalcem omogočajo vpogled v vsakdanjik čevljarja v 20. stoletju.

Programi za obiskovalce

Pokrajinski muzej Koper, enota Ilirska Bistrica, v sodelovanju z lokalnimi ustanovami pripravlja različne izobraževalne programe za predšolske in šolske skupine. Mlajšim obiskovalcem pripovedujejo pravljice, povezane s čevlji, in organizirajo ustvarjalne delavnice, medtem ko starejše skupine lahko sešijejo svoje copatke.

19. slika: zunanost čevljarske delavnice

20.slika: še ohranjeni pripomočki Ludvika Peršeta

HODNIKOV MLIN

Hodnikov mlin v Ilirski Bistrici je dragocen tehniški in kulturni spomenik, ki priča o bogati mlinarski tradiciji tega kraja.

Zgodovina in pomen

Mlin je bil zgrajen leta 1565 in je eden najstarejših še ohranjenih mlinov v Sloveniji. Deloval je vse do leta 1972, ko je prenehal z obratovanjem. V notranjosti so ohranjeni originalni mlinski mehanizmi, ki obiskovalcem omogočajo vpogled v delovanje tradicionalnega mlina.

Muzejska zbirka

Danes je Hodnikov mlin preurejen v muzejsko zbirko, ki jo upravlja Pokrajinski muzej Koper, enota Ilirska Bistrica. Obiskovalci si lahko ogledajo mlin, žago in "Mickino" kuhinjo ter spoznajo zgodovino mlinarstva in žagarstva na Bistriškem.

Obnova in ohranjanje dediščine

V okviru projekta obnove je bila predvidena obnova mlinskega kolesa in fasade, s čimer želijo ohraniti podobo "mesta mlinov in žag" ter omogočiti javnosti vpogled v tradicionalno infrastrukturo izkoriščanja vodnih virov.

Lokacija in obisk

Hodnikov mlin se nahaja na Trgu maršala Tita 6 v Ilirski Bistrici. Hodnikov mlin je pomemben del tehniške in kulturne dediščine Ilirske Bistrice ter ponuja edinstven vpogled v preteklost mlinarstva in žagarstva v regiji.

21.slika: Žaga na Hodnikovem mlinu

22.slika: Mlinsko kolo Hodnikovega mlina

23.slika: Pripomočki mlina

ČEBELARSKI DOM ANTONA ŽNIDERŠIČA

Čebelarski dom Antona Žnideršiča v Ilirski Bistrici je pomembno kulturno in izobraževalno središče, posvečeno enemu izmed najvplivnejših slovenskih čebelarjev. Nahaja se v starem mestnem jedru, v zgodovinski Vencinovi hiši, ki stoji tik ob vodi.

Muzejska zbirka in dediščina

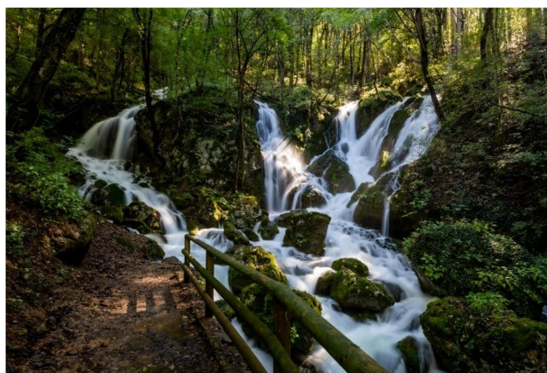
V notranjosti doma je urejena muzejska zbirka, ki obiskovalcem ponuja vpogled v zgodovino čebelarstva na Bistriškem. Med razstavljenimi eksponati so različni čebelarski pripomočki, orodja in literatura. Posebno mesto ima Alberti–Žnideršičev panj (AŽ-panj), ki ga je Anton Žnideršič izpopolnil in je še danes široko uporabljen med slovenskimi čebelarji.

Degustacije in izobraževanja

Čebelarski dom ponuja tudi degustacije medenih žganj za najavljene skupine. Čebelarski dom Antona Žnideršiča je odprt za obiskovalce ob posebnih priložnostih in po predhodnem dogovoru.

24.slika: Vencinova Hiša – Čebelarski Dom

25. slika: Slap Sušec

SLAP SUŠEC

Slap Sušec je slikovit kraški slap, ki se nahaja v samem središču Ilirske Bistrice. Kljub svoji bližini urbanemu okolju ostaja skrit dragulj, ki obiskovalcem ponuja edinstveno naravno doživetje.

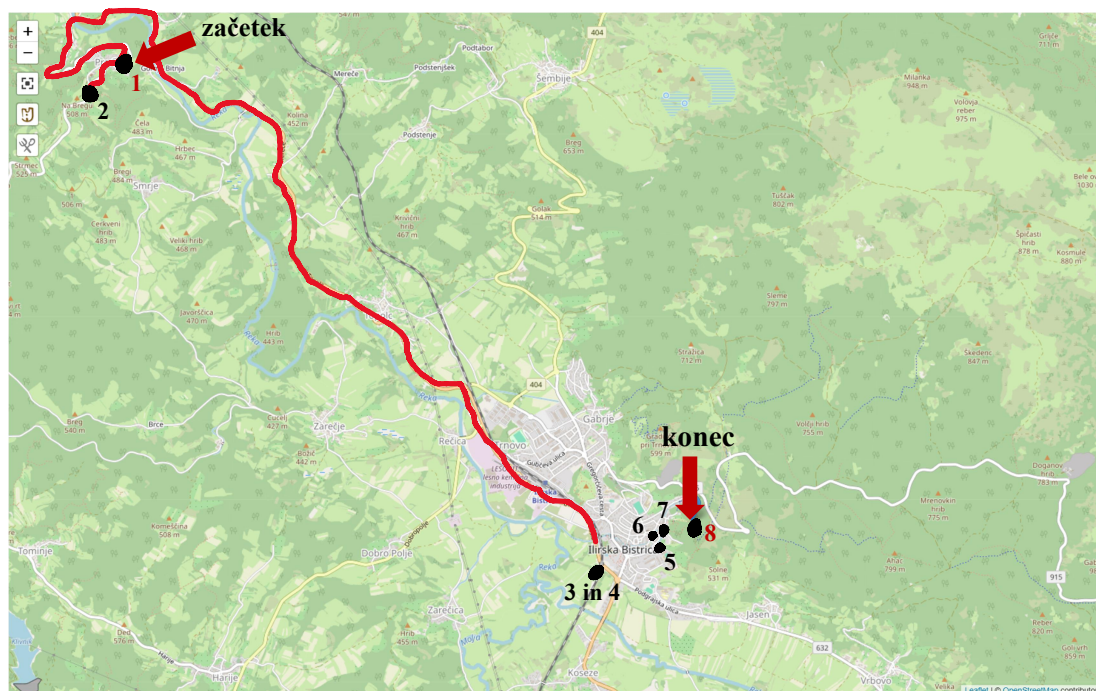
Naravne značilnosti

Slap Sušec izvira izpod Snežnika in ga napaja kraški izvir v apnenčastih stenah. Voda pada v manjših slapovih, kar ustvarja slikovit prizor. Slap se nahaja na nadmorski višini približno 443 metrov. Zaradi kraške narave izvira je slap sezonski in najlepši v jesenskem in zimskem času, ko je največ padavin. V sušnih obdobjih lahko presahne, kar je tudi razlog za njegovo ime "Sušec".

Dostopnost

Do slapu vodi označena pot iz starega mestnega jedra Ilirske Bistrice. Od Trga maršala Tita, kjer je možno parkirati, je do slapu približno 5 minut hoje. Pot je primerna za vse starostne skupine in ne zahteva posebne fizične pripravljenosti.

NAČRT POTI

26.slika: načrt ogleda

Rdeča linija: avtobusni prevoz, ostale točke so dostopne peš.

ITINERAR

(1) 10.00 – 11.30 (Grad Prem)

(2) 11.40 – 12.10 (Voden ogled - Spominska soba D. Ketteja in Ljudska šola)

(3 in 4) 12.30 – 13.15 (Kindlerjev park in park Nade Žagar)

13.20 – 14.00 (kosilo/malica)

(5, 6 in 7) 14.10 – 15.40 (Voden ogled - Čevlarska delavnica Ludvika Peršeta, Hodnikov mlin in čebelarski dom Antona Žnideršiča)

(8) 15.40-16.10 (Slap Sušec)

Konec poti : 16.15 pred knjižnico Makse Samsa!

KALKULACIJA

Cena za skupino (15 ljudi)	Cena v EUR (z 22% DDV)
Vstopnina	14 EUR
Prevoz	51,20 EUR
Skupaj	64,20 EUR

Cena na osebo: 4,28 EUR

Malica/kosilo ni vključen/a v ceno!

VIRI IN LITERATURA

<https://www.visitilirskabistrica.si/sl>

<https://homocumolat.com/2023/10/27/foto-dokument-ilirska-bistrica-nekoc-19-in-20-stol/>

https://kraji.eu/thematic_page_menu/ilirska_bistrica_z_okolico/slo

<https://www.ilirska-bistrica.si/objava/888493>

https://sl.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dina_Ilirska_Bistrica

<https://www.ilirska-bistrica.si/objave/175>

<https://www.gradprem.si/>

<https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/kindlerjev-park-mestni-botanicni-park-v-ilirski-bistrici/>

<https://izleti.turisticna-zveza.si/seznam/1739>

https://kraji.eu/slovenija/ilirska_bistrica_park_nade_zagar/slo

https://www.ilirska-bistrica.si/Files/eMagazine/56/740178/BistriskiOdmevi_st104.pdf

<https://dogodki.kulturnik.si/?where=Ilirska+Bistrica>